

Open Brief aan minister Bussemaker en staatssecretaris Dekker van OCW en de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Betreft: argumenten om het vak CKV als verplicht examenvak in de bovenbouw van havo en vwo te handhaven en **niet** te vervangen door een algemene verplichting om culturele en kunstzinnige vorming in het programma op te nemen

Utrecht, 25 november 2012

Geachte minister en staatssecretaris,

Geachte leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Hierbij wil ik reageren op het wetsvoorstel om het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming als verplicht examenvak in de bovenbouw van havo en vwo af te schaffen. Het zou vervangen moeten worden door een algemene opdracht voor scholen om culturele en kunstzinnige vorming te verzorgen en de mogelijkheid om daaraan een schooleigen invulling te geven, bijvoorbeeld door CKV in bestaande vakken te integreren. Dat is een slecht plan. Van 1999 tot 2005 was ik hoofd Educatie van theatergezelschappen Het Zuidelijk Toneel en ZT Hollandia. In die hoedanigheid heb ik veel met de invoering en implementatie van CKV te maken gehad. Daarna heb ik als docent-promovendus theaterwetenschap aan de UvA een proefschrift geschreven over de rol van theater binnen CKV, getiteld *Het nieuwe theaterleren*.¹ Hiervoor heb ik uitgebreid onderzoek gedaan onder docenten, leerlingen en medewerkers van culturele instellingen. Vanuit deze expertise reageer ik.

Er zijn verschillende argumenten waarom dit wetsvoorstel terzijde moet worden geschoven. Ik zal mijn argumenten hieronder zo beknopt mogelijk benoemen en toelichten:

1. Het wetsvoorstel mist een duidelijke grond en een duidelijk doel.

Er worden in het voorstel door voormalig minister Van Bijsterveldt en het ministerie van OCW geen overtuigende argumenten genoemd waaróm het vak moet worden afgeschaft en welk doel dit dient. In diverse media wordt gesuggereerd dat het gemakzucht bij docenten in de hand zou werken, doordat de kern van het vak bestaat uit het bijhouden van een dossier met culturele activiteiten. Waar deze karikatuur op gebaseerd wordt, is onduidelijk. Zij mist elke grond. Door het werkveld is deze redenering terecht als beledigend ervaren.

Er zou volgens het voorstel meer ruimte komen voor de kernvakken Nederlands, Engels en Wiskunde. En er zou sprake zijn van een kwaliteitsimpuls. Hoe het afschaffen van het vak CKV, meer ruimte voor de genoemde kernvakken, en het bereiken van een kwaliteitsimpuls voor culturele en kunstzinnige vorming samen kunnen gaan, blijft echter in nevelen gehuld. Het is aan niemand uit te leggen.

¹ Dieleman, Cock. *Het nieuwe theaterleren. Een veldonderzoek naar de rol van theater binnen Culturele en Kunstzinnige Vorming op havo en vwo*. Amsterdam, Vossiuspers, 2010.

2. De status van kunst- en cultuureducatie op school is laag. Uitvoering geven aan het wetsvoorstel zal de status verder verlagen.

Uit mijn eigen onderzoek blijkt dat de lage status ten opzichte van de meer leerstofgerichte vakken een van de grootste problemen is waar CKV mee te kampen heeft. Leerlingen waarderen het vak wel, maar nemen het minder serieus dan de meer leerstofgerichte vakken, met als voornaamste argument dat ze voor het vak geen cijfer krijgen. Een van de voorstellen van de Verkenningcommissie Kunstvakken in haar advies aan voormalig minister Van Bijsterveldt was daarom om het vak voortaan met een cijfer te beoordelen. Op dat advies (voorjaar 2012) is nog steeds niet gereageerd. Het vak uit het examenprogramma halen zal de status onder leerlingen verder verlagen.

De lage status van cultuureducatie is overigens een internationaal probleem en geldt helaas niet alleen voor leerlingen, maar ook voor ouders, docenten, schooldirecties en schoolbesturen. Wie cultuureducatie serieus neemt, heeft als belangrijkste opdracht iets aan die status te doen. In zijn beroemde TED-toespraak *School kills creativity* zegt Ken Robinson hierover: "Every education system on earth has the same hierarchy of subjects. (...) At the top are mathematics and languages, then the humanities, and at the bottom are the arts, everywhere on earth. (...) And in pretty much every system too, there is a hierarchy within the arts. Art and music are normally given a higher status than drama and dance. There isn't an education system on the planet that teaches dance every day to children the way we teach them mathematics. Why? Why not? I think this is rather important. I think maths is very important, but so is dance. (...) As children grow up we start to educate them progressively from the waist up. And then we focus on their heads, and slightly to one side."²

3. Schooldirecties en docenten hebben juist behoefte aan meer richtlijnen en sturing vanuit de overheid.

De exameneisen voor het vak CKV passen op één A4tje. Sinds de commissie Dijsselbloem is het adagium dat de overheid gaat over het wát en de scholen over het hÓe van het onderwijs. Maar voor CKV is noch het wat noch het hoe duidelijk omschreven: in mijn onderzoek hebben CKV- docenten meermalen aangegeven behoefte te hebben aan meer richtlijnen vanuit de overheid. Zij zijn al dertien jaar bezig het wiel uit te vinden. Ondanks die voortdurende worsteling en de lage status staat het vak op de meeste scholen inmiddels aardig op de rails. Door CKV als examenvak af te schaffen zijn we straks terug bij af.

4. Afschaffen van CKV als examenvak zal de sociale ongelijkheid vergroten.

Ondanks alle stimuleringsregelingen vanuit de overheid heeft cultuureducatie bij veel schoolbesturen en directies een geringe prioriteit. Dat biedt weinig hoop voor de schooleigen invulling van culturele en kunstzinnige vorming. Ongetwijfeld zullen scholen met een herkenbaar cultureel profiel hier een goede invulling aan weten te geven, maar bij scholen zonder cultureel profiel zal de culturele vorming vermoedelijk bij andere vakken worden ondergebracht, waarbij herkenbaarheid en prioriteit verloren gaan. Daarmee wordt de culturele vorming van leerlingen nog meer dan nu al het geval is een zaak van de individuele school of zelfs de individuele docent. De vorming van cultureel kapitaal wordt weer afhankelijk van het ouderlijk milieu en de daarmee sterk samenhangende schoolkeuze. In 2007 heeft het ministerie van OCW de totale cultuureducatie in Nederland door Anne Bamford laten doorlichten. Een van haar belangrijkste conclusies was dat

² "Ken Robinsons says schools kill creativity" TED2006. www.ted.com

kunst- en cultuureducatie in Nederland gemiddeld van een hoog niveau is, maar dat er weinig of geen garanties zijn dat elk individueel kind hiervan kan profiteren.³ Het is een taak van de overheid om die garanties te bieden.

5. Afschaffen van CKV als verplicht examenvak zal de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen bemoeilijken.

CKV biedt door de nadruk op culturele activiteiten buiten de muren van het schoolgebouw een kader voor samenwerking tussen culturele instellingen (theatergezelschappen, orkesten, podia, musea etc.) en het voortgezet onderwijs. Niet alleen scholen en docenten hebben de afgelopen twaalf jaar geïnvesteerd in de ontwikkeling van CKV, ook culturele instellingen hebben dat gedaan. Door het wegvallen van veel regionale en plaatselijke steunfunctie-instellingen is de nadruk steeds meer op de directe samenwerking tussen scholen en culturele instellingen komen te liggen. Als het kader waarbinnen dat gebeurt wegvalt, zullen de vruchten van die samenwerking verloren kunnen gaan.

6. Afschaffen van CKV als verplicht examenvak zal ten koste gaan van werkgelegenheid onder hoog gekwalificeerde kunstdocenten.

Als culturele en kunstzinnige vorming bij andere vakken kan worden ondergebracht, staan de posities van specifiek gekwalificeerde docenten op de tocht. Bovendien dreigt zo de expertise op het gebied van kunst- en cultuureducatie op veel scholen verloren te gaan.

Het wetsvoorstel om CKV als verplicht examenvak af te schaffen kan rampzalige gevolgen hebben voor de positie van kunst- en cultuureducatie in het voortgezet onderwijs, voor de culturele vorming van leerlingen, en voor de ontwikkeling van hun complexe, creatieve denkvaardigheden. CKV heeft in de uitvoeringspraktijk hier en daar nog steeds met problemen te kampen. De oorzaken liggen echter niet in het vak zelf, maar in de onduidelijke positie van het vak in het examenprogramma en in de lage status van cultuureducatie in het onderwijs. Daar kan de overheid wat aan doen. Het vak afschaffen biedt geen oplossing, maar maakt die problemen alleen maar groter.

Met vriendelijke groet,

Cock Dieleman

Universitair Docent Theaterwetenschap
Universiteit van Amsterdam

³ Bamford, Anne. *Netwerken en verbindingen. Cultural education in The Netherlands*. 2007.